

Ozolu akūtā kalšana

Publicēts: 19.03.2021.

2017. gadā Latvijā pirmo reizi konstatēta baktērija, kas izraisa ozolu akūto kalšanu

Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) pēc Valsts meža dienesta (VMD) informācijas par kalstošiem ozoliem Talsu pauguraines dabas parka teritorijā, ņēma paraugus, kuros Latvijā pirmo reizi konstatēta bīstama ozolu slimība – ozolu akūtā kalšana (*Acute oak decline*).

Ozolu akūtās kalšanas ierosinātais ir zinātnei jaunas baktērijas: *Gibbsiella quercinecans* un *Brenneria goodwinii*.

Slimība laboratoriski apstiprināta Lielbritānijā un Šveicē, bet slimības simptomi novēroti vairākās Eiropas valstīs. Slimība [sevišķi izplatīta ir Lielbritānijā](#), kur notiek intensīvi šīs slimības pētījumi.

2018. gada 14. decembrī noslēgts daudzpusējas sadarbības līgums par turpmākajiem darbiem un slimības zinātniskiem pētījumiem trīs gadu periodā. Ar šī sadarbības līguma noslēgšanu uzsākts zinātnisku pētījumu projekts "Risinājumu izstrāde ozolu akūtās kalšanas ierobežošanai Talsu paugurainē Meža pētīšanas stacijas teritorijā, kuri pēc nepieciešamības piemērojami arī pārējā Latvijas teritorijā" īstenošanu.

Projekta būtība

Par savstarpēju sadarbību zinātniska projekta ietvaros vienojās Valsts meža dienests (VMD), Latvijas Lauksaimniecības universitātes valsts zinātniskās izpētes mežu apsaimniekošanas aģentūra "Meža pētīšanas stacija", Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava", Valsts augu aizsardzības dienests un SIA "Amber wood". Projekts sagatavots trīs gadu periodam, un tas paredz risinājumu izstrādi ozolu akūtās kalšanas ierobežošanai Talsu paugurainē MPS teritorijā, kuri pēc nepieciešamības piemērojami arī pārējā Latvijas teritorijā.

Projekta ietvaros ierīkoti monitoringa parauglaukumi ozolu audzēs vietās, kur ir augoši ozoli, kam konstatēta ozolu akūtā kalšana. Šajās vietās tiek pētīta slimības simptomu progresija un krāšņvaboles (*Agrilus biguttatus*) izplatība, kas tiek uzskatīta par vienu no slimības iespējamiem pārnēsātājiem. Projektā tiek strādāts pie mežaudžu apsekošanas, paraugu ņemšanas un testēšanas un kartēšanas.

Ozolu akūtās kalšanas pazīmes

Slimība galvenokārt skar nobriedušus ozolus, kas ir vairāk nekā 50 gadus veci un kuru diametrs ir vairāk nekā 30 cm. Slimība ozolus apdraud ne tikai mežos, bet arī parkos, viensētās un apstādījumos. Tā ir bīstama ne tikai Latvijā visbiežāk sastopamajam parastajam ozolam (*Quercus robur*), bet arī citām ozolu sugām, kuras izplatītas apstādījumos.

Simptomi:

No inficētā koka stumbra tek tumšs, lipīgs šķidrums (eksudāts), kas izdalās pa mazām, vertikālām plaisām. Plaisu garums

20–25 cm. Eksudāta izdalīšanās vērojama apmēram 1–2 m virs zemes, bet var būt arī augstāk koku stumbrā. Tumšā šķidrums izdalīšanās parasti novērojama pavasarī (martā–jūnijā) un rudenī (oktobrī–novembrī).

Noplēšot koka mizu, ir saskatāmi tumši, slapji, neregulāras formas ievainojumi.

Inficētajos kokos bieži konstatējamas šaurspārnu krāšņvaboles (*Agilus biguttatus*) darbības pēdas – zem ārējās mizas novērojamas vaboles kāpurejas.

Stumbra sulošanās vietu tuvumā var būt redzamivaboļu radītie D formas izskrejas caurumi 3–4 mm.

Slimībai progresējot, koka vainags izretinās un bieži vērojama zaru galu atmiršana.

Saslimšanas iemesli

Pēc britu zinātnieku domām, ozolu akūtā kalšana ir kompleksa saslimšana, kas attīstās vairāku atšķirīgu faktoru (ne tikai baktēriju) ietekmē. Iespējams, ka sava nozīme slimības attīstībā ir koku sakņu veselības stāvoklim, dažādu sēņu klātbūtnei (*Armillaria* sp.), šaurspārnu krāšņvabolei (*A. biguttatus*), nelabvēlīgiem abiotiskajiem faktoriem (piemēram, sausumam) u.c.

Ierobežošana

Pagaidām slimība vēl ir pārāk maz izpētīta, lai varētu sniegt kādus konkrētus ieteikumus tās ierobežošanai.

Pamanot ozolu akūtās kalšanas pazīmes, jāziņo VMD

 [ANKETA meža īpašniekiem par akūtās ozola kalšanas novērojumiem](#)

Ja pamanāt kādas no ozolu akūtās kalšanas slimības pazīmēm, lūdzam kokus neaiztikt, bet par to atrašanās vietu ziņot Valsts meža dienesta inženieriem meža aizsardzības jautājumos:

Oskars Zaļkalns – tālr. 26188968; e-pasts: oskars.zalkalns@dienvidkurzeme.vmd.gov.lv

Vasilijs Kolačs – tālr. 29441040; e-pasts: vasilijs.kolacs@ziemelvidzeme.vmd.gov.lv

 [INFOGRAFIKA - Ozolu akūtās kalšanas pazīmes](#)

Twitter konts "Ozoliem būt!":

Publikācijas:

 Ozolu veselība liecina par vides stāvokli, "Maža avīze", 2020. gada novembris

 Kas notiek ar mūsu ozoliem?!, "Ievas Dārzs", 2020. gada aprīlis

 Bīstamākie mežu kaitēkļi un slimības, "Saimnieks", 2019. gada septembris

 Arī mūspusē apseko ozolu audzes to slimības meklējumos, "Auseklis", 2019. gada 5. jūnijs

 Pārbaudām ozolu veselību pavasarī, "Saimnieks", 2019. gada aprīlis

<https://www.vaad.gov.lv/lv/ozolu-akuta-kalsana>